

Številka: 141-3/2018/32
Ljubljana, 31.05.2018
GENERALNI SEKRETARIAT VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE Gp.gs@gov.si
ZADEVA: Poročilo o uresničevanju Akcijskega programa za invalide 2014 – 2021 v letu 2017 – predlog za obravnavo
1. Predlog sklepov vlade:
Na podlagi četrtega odstavka 27. člena Zakona o izenačevanju možnosti invalidov (Uradni list RS, št. 94/10, 50/14 in 32/17) je Vlada Republike Slovenije na . . . seji dne . . . sprejela naslednji sklep: Vlada Republike Slovenije je sprejela poročilo o izvajanju Akcijskega programa za invalide 2014 – 2021 za leto 2017. mag. Lilijana KOZLOVIČ GENERALNA SEKRETARKA
Prejmejo:
<ul style="list-style-type: none">– Ministrstvo za finance, Župančičeva 3, Ljubljana,– Ministrstvo za notranje zadeve, Štefanova 2, Ljubljana,– Ministrstvo za javno upravo, Tržaška 21, Ljubljana– Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Masarykova 16, Ljubljana,– Ministrstvo za zdravje, Štefanova 5, Ljubljana,– Ministrstvo za kulturo, Maistrova ulica 10, Ljubljana,– Ministrstvo za infrastrukturo, Langusova 4, Ljubljana,– Ministrstvo za okolje in prostor, Dunajska 47, Ljubljana,– Ministrstvo za zunanje zadeve, Prešernova cesta 25, Ljubljana,– Ministrstvo za pravosodje, Župančičeva 3, Ljubljana,– Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, Kotnikova 5, Ljubljana,– Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Kotnikova 28, Ljubljana in– Služba Vlade RS za zakonodajo, Mestni trg 4, Ljubljana.
2. Predlog za obravnavo predloga zakona po nujnem ali skrajšanem postopku v državnem zboru z obrazložitvijo razlogov:
/
3.a Osebe, odgovorne za strokovno pripravo in usklajenost gradiva:
Dragica Bac, generalna direktorica, Direktorat za invalide, vojne veterane in žrtve vojnega nasilja, Saša Mlakar, podsekretarka, Direktorat za invalide, vojne veterane in žrtve vojnega nasilja
3.b Zunanji strokovnjaki, ki so sodelovali pri pripravi dela ali celotnega gradiva:
/
4. Predstavniki vlade, ki bodo sodelovali pri delu državnega zbora:
/
5. Kratek povzetek gradiva:
Vlada RS je na podlagi 27. člena Zakona o izenačevanju možnosti sprejela drugi Akcijski program za invalide 2014 – 2021. Ministrica za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti pa je izdala Sklep o imenovanju in nalogah Komisije za spremljanje Akcijskega programa za invalide 2014 – 2021 (nadalje: komisija). Komisijo sestavljajo predstavniki resornih ministrstev, strokovnih

organizacij, Nacionalnega sveta invalidskih organizacij Slovenije (nadalje: NSIOS), drugih invalidskih organizacij izven NSIOS in Zveza društev upokojencev Slovenije. Naloga komisije je, da vsako leto predloži Vladi RS poročilo o izvajanju Akcijskega programa za preteklo leto. Komisija je zato pripravila poročilo za leto 2017, ki se nanaša na tekoče posle vlade.

6. Presoja posledic za:

a)	javnofinančna sredstva nad 40.000 EUR v tekočem in naslednjih treh letih	NE
b)	usklajenost slovenskega pravnega reda s pravnim redom Evropske unije	NE
c)	administrativne posledice	NE
č)	gospodarstvo, zlasti mala in srednja podjetja ter konkurenčnost podjetij	NE
d)	okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki	NE
e)	socialno področje	NE
f)	dokumente razvojnega načrtovanja: <ul style="list-style-type: none"> – nacionalne dokumente razvojnega načrtovanja – razvojne politike na ravni programov po strukturi razvojne klasifikacije programskega proračuna – razvojne dokumente Evropske unije in mednarodnih organizacij 	NE

7.a Predstavitev ocene finančnih posledic nad 40.000 EUR:

/

I. Ocena finančnih posledic, ki niso načrtovane v sprejetem proračunu				
	Tekoče leto (t)	t + 1	t + 2	t + 3
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) prihodkov državnega proračuna				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) prihodkov občinskih proračunov				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) odhodkov državnega proračuna				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) odhodkov občinskih proračunov				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) obveznosti za druga javnofinančna sredstva				
II. Finančne posledice za državni proračun				
II.a Pravice porabe za izvedbo predlaganih rešitev so zagotovljene:				
Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1
SKUPAJ				
II.b Manjkajoče pravice porabe bodo zagotovljene s prerazporeditvijo:				
Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1
SKUPAJ				
II.c Načrtovana nadomestitev zmanjšanih prihodkov in povečanih odhodkov proračuna:				
Novi prihodki	Znesek za tekoče leto (t)		Znesek za t + 1	
SKUPAJ				
OBRAZLOŽITEV:				
I. Ocena finančnih posledic, ki niso načrtovane v sprejetem proračunu				
Program ima naravo priporočil na ravni programskih smernic, ki se lahko realizirala skozi ustrezne programe in finančna sredstva pristojnih ministrstev. Ministrstva se sama odločajo o vključitvi ukrepov v svojo zakonodajo in jih tudi ustrezno predvidijo v svojih finančnih načrtih za posamezno proračunsko leto.				

II. Finančne posledice za državni proračun

Prikazane morajo biti finančne posledice za državni proračun, ki so na proračunskih postavkah načrtovane v dinamiki projektov oziroma ukrepov:

II.a Pravice porabe za izvedbo predlaganih rešitev so zagotovljene:

/

II.b Manjkajoče pravice porabe bodo zagotovljene s prerazporeditvijo:

/

II.c Načrtovana nadomestitev zmanjšanih prihodkov in povečanih odhodkov proračuna:

/

7.b Predstavitev ocene finančnih posledic pod 40.000 EUR:

Gradivo nima finančnih posledic.

Kratka obrazložitev

8. Predstavitev sodelovanja z združenji občin:

Vsebina predloženega gradiva (predpisa) vpliva na:

- pristojnosti občin,
- delovanje občin,
- financiranje občin.

NE

/

9. Predstavitev sodelovanja javnosti:

Gradivo je bilo predhodno objavljeno na spletni strani predlagatelja:

NE

Gradiva ni potrebno predhodno objaviti na spletni strani.

Gradivo je bilo poslano v pregled nevladnim organizacijam in predstavnikom strokovne javnosti:

- Statistični Urad Republike Slovenije, gp.surs@gov.si,
- Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, informacije@zpiz.si,
- Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, oelj@zzzs.si,
- Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, info@ess.gov.si,
- Univerzitetni rehabilitacijski inštitut Republike Slovenije - Soča, info@ir-rs.si,
- Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo, irssv@siol.net,
- Nacionalni inštitut za javno zdravje, info@nijz.si,
- Skupnost organizacij za usposabljanje oseb s posebnimi potrebami, sous@siol.net,
- Nacionalni svet invalidskih organizacij Slovenije, info@nsios.si,
- Zveza društev za cerebralno paralizo Slovenije »Sonček, zveza@soncek.org,
- YHD – Društvo za teorijo in kulturo hendikepa, yhd-drustvo@yhd-drustvo.si,
- Zveza društev upokojencev Slovenije, zdus@siol.net.

10. Pri pripravi gradiva so bile upoštevane zahteve iz Resolucije o normativni dejavnosti:

NE

11. Gradivo je uvrščeno v delovni program vlade:	NE
dr. Anja Kopač Mrak MINISTRICA	

Priloge:

- obrazložitev,
- predlog sklepa,
- poročilo in priloga k poročilu o uresničevanju Akcijskega programa za invalide 2014 – 2021 za leto 2017

OBRAZLOŽITEV

Vlada Republike Slovenije je na 40. redni seji dne 9. januarja 2014 sprejela Akcijski program za invalide 2014 – 2021 (v nadaljnjem besedilu: API). Ministrica za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti je dne 23.4.2014, izdala Sklep o imenovanju in nalogah komisije za spremljanje Akcijskega programa za invalide 2014 – 2021, št. 141-1/2013/67, ki jo sestavljajo predstavniki resornih ministrstev, strokovnih organizacij in Nacionalnega sveta invalidskih organizacij Slovenije, drugih invalidskih organizacij in Zveze društev upokojencev Slovenije.

Poročilo o uresničevanju API 2014–2021 v letu 2017 je predvsem namenjeno pregledu novosti in kontinuiranih dejavnosti za invalide ter zrcali stanje invalidskega varstva v Republiki Sloveniji. Zaradi nemerljive narave ukrepov, izvedenih za doseganje posameznih ciljev, je težko oceniti, koliko je posamezni cilj uresničen.

Namen API je spodbujati, varovati in zagotavljati polnopravno in enakovredno uživanje človekovih pravic invalidov in spodbujati spoštovanje njihovega dostojanstva. Program obsega 13 temeljnih ciljev in 91 ukrepov, ki celovito urejajo vsa področja življenja invalidov in se nanašajo na obdobje 2014–2021.

Cilji API 2014 - 2021:

1. CILJ: ozaveščanje in informiranje
2. CILJ: bivanje in vključevanje
3. CILJ: dostopnost
4. CILJ: vzgoja in izobraževanje
5. CILJ: delo in zaposlovanje
6. CILJ: finančno-socialna varnost
7. CILJ: zdravje in zdravstveno varstvo
8. CILJ: kulturno udejstvovanje
9. CILJ: šport in prostoročne dejavnosti
10. CILJ: versko in duhovno življenje
11. CILJ: samoorganiziranje invalidov
12. CILJ: nasilje in diskriminacija
13. CILJ: staranje z invalidnostjo.

1. CILJ: OZAVEŠČANJE IN INFORMIRANJE

Opis cilja

Z ozaveščanjem in informiranjem širše in strokovne javnosti je treba zagotoviti dojemanje invalidov kot enakovrednih in enakopravnih članov družbe.

Ukrepi:

- 1.1 opravljanje dejavnosti za ozaveščanje javnosti o invalidih, ki so usmerjene proti stereotipom, predsodkom in škodljivim praksam, tudi tistim, povezanim s spolom in starostjo, obenem pa ozaveščati o dobrih praksah na vseh področjih družbenega delovanja;
- 1.2 ozaveščanje strokovne javnosti s področij zaposlovanja, izobraževanja, javne uprave in druge strokovne javnosti, ki se ukvarja z invalidsko problematiko (rehabilitacijski in socialni delavci, delodajalci, arhitekti, učitelji, medicinsko osebje, osebni asistenti in drugi);
- 1.3 zagotavljanje več prostora, namenjenega invalidski tematiki, v medijih in prikazovanje invalidov kot dejavnih članov družbe;
- 1.4 izdajanje strokovnega in informativnega gradiva za ozaveščanje širše in strokovne javnosti;

- 1.5 ozaveščanje in obveščanje invalidov o pravicah, dolžnostih in možnostih na vseh področjih njihovega življenja.

Nosilci:

MK, MZZ, URI – Soča, SOUS, ZIZRS, NSIOS, ZDUS, IRSSV, YHD, Zveza Sonček

Uresničevanje prvega cilja

Na področju ozaveščanja in informiranja je tudi v letu 2017 potekalo več nacionalnih in mednarodnih projektov in dejavnosti (seminarjev, delavnic, strokovnih srečanj idr.), kjer so med drugim sodelovali URI – Soča, MZZ, ZIZRS, ZRSZ, MDDSZ in Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije.

MZZ je v letu 2017 med drugim sodelovalo pri več dogodkih v okviru Organizacije združenih narodov in Evropske unije. Slovenija je podprla resoluciji o mandatu posebnega poročevalca za človekove pravice invalidov ter *"Konvencijo o pravicah invalidov in Izbirni protokol: položaj žensk in deklic z invalidnostjo"*. Prva je bila sprejeta na 35. zasedanju SČP v Ženevi (junij 2017), druga pa na zasedanju 3. Odbora Generalne skupščine OZN, ki se je odvijala v oktobru in novembru 2017.

SOUS je z skupaj z Društvom specialnih in rehabilitacijskih pedagogov Slovenije organizirala vsakoletne izobraževalne dneve, ki so potekali v marcu 2017 v Portorožu. Kot soorganizator se je pridružil Zavod RS za šolstvo.

NSIOS je medije in nosilce javnih funkcij še naprej opozarjal na pomembnost odpravljanja predsodkov in stereotipov, povezanih z invalidnostjo, ter nedoslednosti pri uporabi terminologije na tem področju.

2. CILJ: BIVANJE IN VKLJUČEVANJE

Opis cilja

Invalidom je treba omogočiti samostojno izbiro načina življenja, kje, s kom in kako bodo živeli, ter pri tem zagotoviti tako ureditev bivalnega okolja, da bo dostopno vsem ter prilagojeno potrebam invalidov in njihovim družinam ne glede na to, ali se odločijo za samostojno bivanje v stanovanjskem objektu ali institucionalno bivanje. V ta namen je prestrukturiranje bivalnih površin velikokrat ključnega pomena.

Zagotoviti je treba tudi programe in izobraževanje o partnerstvu, spolnosti in družini za invalide, pa tudi tiste, ki z njimi sobivajo ali so z njimi v stiku.

Za samostojno življenje je nujno zagotoviti tudi storitve osebne pomoči in osebne asistence.

Invalidi ne smejo biti izpostavljeni samovoljnemu ali nezakonitemu vmešavanju drugih v svojo zasebnost, družino, dom, korespondenco ali druge vrste komuniciranja.

Ukrepi:

- 2.1 zagotavljanje možnosti invalidom, da samostojno izbirajo obliko svojega bivanja ter kje in s kom bodo živeli;
- 2.2 zagotavljanje enakih možnosti invalidom za oblikovanje in načrtovanje družine in starševstva;
- 2.3 zagotavljanje osebne asistence invalidom (sistemska oz. zakonska ureditev tega področja);
- 2.4 zagotavljanje drugih programov in storitev, ki omogočajo samostojno in neodvisno življenje invalidom ne glede na bivalne okoliščine (oskrba na domu, prevoz, medicinska oskrba in drugo);

- 2.5 zagotavljanje brezplačnega prilagajanja bivalnih objektov in stanovanjskih površin funkcionalno oviranim osebam (povečana minimalna površina zaradi oviranega gibanja);
- 2.6 zagotavljanje varovanih in neprofitnih najemnih stanovanj invalidom (prednostna obravnava pri dodeljevanju stanovanj);
- 2.7 spodbujanje inovativnih programov, storitev in pristopov, ki bodo krepili moč uporabnikov (sistem zagovorništva).

Nosilci:

MK, MDDSZ, MOP, MZI, NSIOS, IRSSV, YHD, Zveza Sonček

Uresničevanje drugega cilja

V oktobru 2017 je Svet za invalide RS zaključil svoj prvi mandat in izbrani so bili novi člani Sveta, januarja 2018 pa je bilo potrjeno novo vodstvo.

Državni zbor je v februarju 2017 sprejel *Zakon o osebni asistenci (ZOA)*, ki se začne uporabljati s 1. januarjem 2019 in ki sistemsko ureja pravico do osebne asistencije in način njenega uveljavljanja z namenom omogočiti posamezniku z dolgotrajnimi telesnimi, duševnimi, intelektualnimi ali senzoričnimi okvarami, ki ga omejujejo, da bi enako kot drugi polno in učinkovito sodeloval na vseh področjih družbenega življenja, enake možnosti, večjo neodvisnost, aktivnost in enakopravno vključenost v družbo skladno z določbami *Konvencije o pravicah invalidov*. Po zakonu je osebna asistencija pomoč uporabniku pri vseh tistih opravilih in dejavnostih, ki jih ne more izvajati sam zaradi vrste in stopnje invalidnosti, a jih vsakodnevno potrebuje doma in izven doma, da lahko živi neodvisno, aktivno in je enakopravno vključen v družbo. Pri pripravi zakona so aktivno sodelovale tudi nekatere nevladne organizacije, kot sta YHD in NSIOS.

Na MDDSZ so pripravili *Zakon o socialnem vključevanju invalidov*, ki je tik pred sprejemom, in bo nadomestil *Zakon o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb* iz leta 1983. pripravlja predlog spremembe *Zakona o duševnem zdravju (ZDZdr)*, v 4. delu, ki se nanaša na obravnavo v skupnosti. Pripravljajo se spremembe Pravilnika o načinu in vsebini obravnave v skupnosti ter vsebini, pogojih in načinu opravljanja izpita za koordinatorja obravnave v skupnosti. V obravnavi v državnem zboru je tudi *Resolucija o nacionalnem programu duševnega zdravja*, ki daje podlago za zagovorništvo.

3. CILJ: DOSTOPNOST

Opis cilja

Dostopnost je širok pojem, ki ne obsega le dostopa do grajenega okolja in odprave arhitektonskih ovir, temveč tudi dostop do informacij oz. komunikacij in s tem omogoča invalidu vključitev v širše družbeno okolje oz. v vse sfere človekovega življenja, kot so npr. izobraževanje, zaposlovanje, vključevanje v politično, športno in kulturno življenje ter dostopnost do zdravstvenih, socialnih in drugih storitev. Dostopnost daje invalidu možnost vključevanja v socialno, ekonomsko in politično življenje.

Vlada RS je leta 2005 sprejela Nacionalne usmeritve za izboljšanje dostopnosti grajenega okolja, informacij in komunikacij za invalide 'Dostopna Slovenija'. Njeni cilji imajo pravno podlago v številnih zakonih o urejanju prostora, gradnji objektov, dostopnosti stanovanj, dostopnosti delovnega okolja in opreme, letalskem in cestnem prometu, elektronskih komunikacijah itd. V letu 2002 je bil sprejet tudi *Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika*, ki gluhim in naglušnim zagotavlja pravico do uporabe slovenskega znakovnega jezika. S tem pa jim omogoča uresničevanje pravice do obveščeniosti, kar je vključuje dostopnost do informacij v njim prilagojenih tehnikah.

Ukrepi:

- 3.1 zagotavljanje mogoče dostopnosti do prevoza (v Republiki Sloveniji do krajev prometnega območja, na katerem je vzpostavljen javni potniški promet, vsak dan v tednu in do taksijev) – vstop, izstop, slušno in vidno obveščanje;
- 3.2 zagotavljanje dostopnosti do grajenega okolja ali do vseh objektov v javni rabi;
- 3.3 zagotavljanje dostopnosti do informacij in komunikacij (prilagoditev gradiva v zvezi z odločanjem na državni in lokalni ravni v lahko berljivo tehniko; uporaba slovenskega znakovnega jezika za gluhe ter zagotavljanje branja podnapisov in opisovanja dogajanja na zaslonu za slepe, vsaj pri dnevnoinformativnih, znanstvenih in drugih izobraževalnih televizijskih oddajah; spodbujanje e-dostopnosti in uporabe druge informacijsko-komunikacijske tehnologije; spodbujanje proizvajalcev, da svoje izdelke opremijo z Braillovo pisavo; ohranjanje relednih centrov za senzorno in komunikacijsko ovirane invalide, to je centrov, ki skrbijo za posredovanje informacij med gluhim/naglušnim in drugimi osebami);
- 3.4 zagotavljanje dostopnosti do turističnih programov za funkcionalno ovirane osebe, spodbujanje turističnih agencij k oblikovanju turističnih dejavnosti za invalide;
- 3.5 zagotavljanje varnostnih zahtev za osebe z zmanjšano mobilnostjo na potniških ladjah in hitrih potniških plovilih v skladu z Direktivo 2009/45/ES o varnostnih predpisih in standardih za potniške ladje.

Nosilci:

MK, MZI, MOP, NSIOS, IRSSV, YHD, Zveza Sonček

Uresničevanje tretjega cilja

V letu 2017 je bil sprejet nov *Gradbeni zakon*, ki je univerzalno dostopnost in uporabo objektov uvrstil med bistvene zahteve objektov, hkrati pa natančneje opredelil obveznost upoštevanja določb glede dostopnosti za javne objekte kot tudi obveznost gradnje prilagodljivih stanovanjskih objektov.

Konec leta 2017 je bil sprejet *Zakon o motornih vozilih (ZMV-1)*, ki med drugim vsebuje tudi nove določbe, ki bodo olajšale obveznosti oseb z invalidnostjo.

Aprila 2017 je bila sprejeta novela *Zakona o spremembi zakona o volitvah v državni zbor*, na podlagi katere je bila odpravljena protiustavnost, ki jo je Ustavno sodišče ugotovilo z odločbo iz leta 2007 in se nanaša na ureditev volitev po pošti in protiustavnost, ki jo je Ustavno sodišče ugotovilo z odločbo iz leta 2014, ki se nanaša na volišča, dostopna invalidom, in glasovanje na teh voliščih s posebej prilagojenimi glasovalnimi napravami za invalide. Tudi NSIOS navaja, da je po izteku roka, ki ga je Ustavno sodišče po uspešni pobudi s strani NSIOS, za presojo *Zakona o volitvah v državni zbor*, naložilo zakonodajalcu, da uskladi zakon z ustavo (dostopnost volišč), zakonodajalec to storil, dejanska dostopnost vseh volišč in tudi informacij, povezanih z volitvami, pa se izboljšuje počasi in upajo, da bodo skupaj z Državno volilno komisijo oblikovali delovno skupino za analizo stanja in predloge rešitev.

Tudi MK poroča o številnih aktivnostih, ki so v letu 2017 potekale na tem področju.

4. CILJ: VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE

Opis cilja

V Republiki Sloveniji morajo biti v skladu s 56. členom ustave vsem državljanom zagotovljene enake pravice in možnosti izobraževanja in usposabljanja. Izobrazba je pomembna za razvoj človeka in njegovo udeležbo v družbi, za vstop na trg delovne sile in za razvoj osebnih zmogljivosti. Zato morajo

biti invalidom dane enake možnosti udeležbe v celotnem izobraževalnem sistemu v rednih in posebnih programih na vseh stopnjah – od predšolske vzgoje do visokošolskega izobraževanja.

Invalidi se med izobraževanjem srečujejo z različnimi ovirami: arhitektonskimi in informacijsko-tehničnimi, kot so težave z dostopnostjo do študijske literature za slepe in slabovidne, do tolmača za gluhe in indukcijske zanke za naglušne itn. Zato je nujno zagotavljanje ukrepov za odpravljanje tovrstnih ovir.

Izobraževalni sistem v Republiki Sloveniji temelji na usmerjanju otrok s posebnimi potrebami v zanje najprimernejše programe vzgoje in izobraževanja, s poudarkom na njihovem vključevanju v redne vzgojno-izobraževalne oblike. Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami na konceptualni in sistemski ravni skupaj z drugimi področnimi zakoni ureja vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami za celotno vertikalo od vrtcev, osnovne šole, splošnega srednjega, poklicnega in strokovnega izobraževanja (ki vključuje tudi višje strokovno izobraževanje). Tako na podlagi določila Zakona o osnovni šoli ureja možnost izobraževanja oseb z izrazitejšimi motnjami v duševnem razvoju do 26. leta. V ta namen je pripravljen novi Posebni program vzgoje in izobraževanja, ki omenjenemu prebivalstvu omogoča vključevanje v take izbirne vsebine, v katerih lahko razvijajo znanje, spretnosti in veščine za opravljanje nekaterih enostavnih praktičnih opravil.

API 2014–2021 skrbi za invalide glede na opredelitev otrok s posebnimi potrebami: otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci, gluhi in naglušni otroci ter gibalno ovirani otroci.

Ukrepi:

- 4.1 zagotavljanje enakih možnosti pri vpisu v vse izobraževalne programe ter spodbujanje večjega vključevanja invalidov v redne oblike vzgoje, izobraževanja in usposabljanja;
- 4.2 zagotavljanje mreže strokovnih institucij za podporo izobraževanju invalidov v specializiranih in rednih oblikah vzgoje, izobraževanja in usposabljanja;
- 4.3 zagotavljanje možnosti, da se osebe z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju vključujejo v vse ravni Posebnega programa vzgoje in izobraževanja (tudi na ravni usposabljanja za življenje in delo);
- 4.4 zagotavljanje praktičnega usposabljanja, pripravništva in prakse v okviru srednješolskega in univerzitetnega izobraževanja pri delodajalcih s programskimi spodbudami;
- 4.5 razvijanje in podpiranje vseživljenjskega učenja odraslih invalidov, brezposelnih in zaposlenih;
- 4.6 zagotavljanje ustreznega števila strokovnjakov in razširjanje znanja v izobraževalne programe vzgojiteljev, učiteljev in svetovalnih delavcev;
- 4.7 zagotavljanje učbenikov in drugih učil v obliki, ki je primerna glede na vrsto invalidnosti, vključno z zagotavljanjem učbenikov za otroke v programu z nižjim izobrazbenim standardom;
- 4.8 zagotavljanje prostorskih in tehničnih možnosti za izvajanje programov vzgoje in izobraževanja ter prilagojenega prevoza;
- 4.9 zagotavljanje ustrezne opreme za individualno uporabo pri izobraževanju;
- 4.10 zagotavljanje pravice do dodatne komunikacijske opreme, ki je nujno potrebna zaradi funkcionalne oviranosti;
- 4.11 zagotavljanje fizične pomoči vsem učencem, ki tako pomoč potrebujejo;
- 4.12 zagotavljanje podpore pri visokošolskem izobraževanju z osebno pomočjo, spremljanjem in svetovanjem za študente invalide, zagotavljanjem primernih nastanitvenih zmogljivosti za bivanje zanje in sistemom štipendiranja, ki jih bo spodbujal k doseganju višje izobrazbe;
- 4.13 spodbujanje učenja znakovnega jezika in dvojezičnega izobraževanja gluhih.

Nosilci:

MK, MDDSZ, MIZŠ

Uresničevanje četrtega cilja

Oktober 2017 je bil sprejet *Zakon za urejanje položaja študentov (ZUPŠ)*, ki v 7. členu določa spremembo 69.a člena *Zakona o visokem šolstvu*, ki govori o študentih s posebnimi potrebami in posebnim statusom. Člen definira študente s posebnimi potrebami in posebnim statusom ter njihove pravice, ki iz tega statusa izhajajo. ZUPŠ nato v 9. členu določa, da študenti s posebnimi potrebami in študenti s posebnim statusom uveljavljajo pravice iz tretjega odstavka 69.a člena *Zakona o visokem šolstvu* od vpisa v študijskem letu 2019/2020.

MIZŠ je postopno začel reševati problem prevoza gibalno oviranih študentov. Prvi korak je bilo definiranje statusa študenta invalida v omenjenem *Zakonu o visokem šolstvu*, na osnovi katerega bo, po skupnih dogovorih MIZŠ-MDDSZ-MZI leta 2016 in 2017, Ministrstvo za infrastrukturo pa je reševalo vprašanje prilagojenega prevoza študentov invalidov tako, kot ga ureja za ostale študente.

NSIOS poroča, da so v letu 2017 na tem področju kot nevladna organizacija sodelovali predvsem pri pripravi predloga *Zakona o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij (ZDSMA)*.

5. CILJ: DELO IN ZAPOSLOVANJE

Opis cilja

Tako kakor izobrazba sta tudi delo in zaposlitev za invalide ključnega socialno-ekonomskega pomena pri samostojnem življenju. Zaradi nižje izobrazbe imajo običajno manjše izhodiščne možnosti pri zagotavljanju zaposlitve, službo hitreje izgubijo in težko napredujejo. Omejitve pri delu zaradi zmanjšane ali omejene delovne zmožnosti dodatno postavljajo invalida v slabši položaj pri vključevanju na trg delovne sile. Zaradi omejitev potrebuje ustrezne prilagoditve delovnega mesta in delovnega okolja. Zato je treba zagotavljati ukrepe, ki bodo invalidom omogočali večjo zaposljivost z različnimi programi in usposabljanjem. Delodajalce je treba seznaniti z možnostjo prilagoditve delovnega okolja in delovnega mesta, invalide pa spodbujati k dejavnemu iskanju zaposlitve.

Upoštevati je treba Evropsko direktivo 2000/78/ES o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu, ki prepoveduje diskriminacijo zaradi invalidnosti. Cilji te direktive so povečati zaposljivost invalidov glede na število delovno aktivnega prebivalstva, omogočiti, da pridobijo poklic glede na svoje zmožnosti in sposobnosti, zagotoviti delovno-življenjske razmere, ki bodo vplivale na zmanjšanje možnosti za nastanek invalidnosti, in delovno okolje, ki bo prilagojeno zmožnostim invalida za opravljanje njegovega dela.

Zaradi zagotavljanja prehoda mladih invalidov na trg dela je priprave za vstop na ta trg treba začeti že med šolanjem in jim ponuditi podporo pri prehodu vse dotlej, dokler se ne stabilizirajo na delovnem mestu. Sprejemanje ukrepov za učinkovit razvoj možnosti in priložnosti zaposlovanja mladih invalidov spodbuja tudi Evropska strategija o invalidnosti za obdobje 2010–2020 in Svetovni akcijski program za mladino.

Ukrepi:

- 5.1 poenotenje strokovnih meril in postopkov pri ugotavljanju posebnih potreb ali potrebne pomoči in podpore ter pri ocenjevanju invalidnosti, ki jih uporabljajo v inštitucijah RS (ZPIZ, ZZZS, ZRSZ, Zavod za šolstvo);
- 5.2 zagotoviti sistem podpore delodajalcem, ki zaposlujejo invalide (spodbujanje pridržanih javnih naročil, kombiniranje zaposlitveno-izobraževalnih programov in začasnega zaposlovanja glede na netržne zaposlitvene možnosti in druge možnosti subvencioniranega zaposlovanja; vzpostavljanje programov izobraževanja, ozaveščanja in obveščanja za delodajalce; omogočanje brezplačnih storitev strokovnega svetovanja delodajalcem in invalidom pri usposabljanju in zaposlovanju invalidov, spodbujanje prilagoditev delovnih mest in podpornega zaposlovanja ter zagotavljanje podpornih storitev za invalide z odločbo o podporni zaposlitvi);

- 5.3 izboljšanje zaposljivosti zaposlenih invalidov; zagotavljanje podpore pri razvijanju poklicne kariere zaposlenega invalida ter zagotavljanju ustreznih tehničnih pripomočkov in prilagoditev delovnih mest za vse invalide; spodbujanje usposabljanja in zaposlovanja invalidov v organih državne uprave, priprava programa za spodbujanje delodajalcev za ohranjanje delovnih mest in novo zaposlovanje invalidov, ki izgubijo delo v postopku odpovedi pogodbe o zaposlitvi;
- 5.4 zagotavljanje čimprejšnje vključitve vseh brezposelnih invalidov v eno od aktivnih oblik obravnave (vseživljenjska karierna usmeritev, programi aktivne politike zaposlovanja, storitve zaposlitvene rehabilitacije, zagotavljanje podpore mladim invalidom pri prehodu iz izobraževanja v zaposlitev, stimulatívni denarni prejemki za vse vključene invalide ne glede na status);
- 5.5 zagotavljanje mreže strokovne podpore za izvajanje zaposlitvene rehabilitacije (izboljšanje razmerja med številom brezposelnih invalidov in številom rehabilitacijskih svetovalcev v območnih službah zavoda za zaposlovanje; zagotovitev mreže izvajalcev storitev zaposlitvene rehabilitacije, zmanjšanje čakalnih vrst za vključitev v storitve; spodbujanje razvoja mreže delodajalcev za izvajanje usposabljanja, dodatno izobraževanje in usposabljanje vseh strokovnih delavcev, vključevanje invalidskih/nevladnih organizacij v sistem podpornih storitev v okviru podpornega zaposlovanja);
- 5.6 vzpostavljanje sistema, ki bo omogočal prehod invalida iz statusa uživalca socialnih pravic v status iskalca zaposlitve ali zaposlene osebe in nazaj (omogočiti invalidom mirovanje pridobljenih pravic po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb).

Nosilci:

MK, MDDSZ, MJU, ZPIZ, ZRSZ, URI – Soča, ZIZRS, NSIOS, IRSSV, YHD, Zveza Sonček

Uresničevanje petega cilja

V letu 2017 so bile sprejete tri novele *Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju*: *Zakon o spremembi in dopolnitvah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2C)*, *Zakon o spremembi in dopolnitvi Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2D)* in *Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2E)*. Spremembe in dopolnitve niso posegale na področje pravic iz invalidskega zavarovanja na podlagi preostale delovne zmožnosti.

Število invalidov, zaposlenih v organih državne uprave (ministrstvih, organih v sestavi, vladnih službah in upravnih enotah), se je v letu 2017 v primerjavi z letom prej, zvišalo z 971 na 998.

ZRSZ, ZIZRS, URI – Soča in Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije so kot soorganizatorji (skupaj z MDDSZ) sodelovali pri pripravi in izvedbi *REHA dnevov*, ki so potekali v septembru 2017 potekali v Portorožu na temo Prihodnost - možnosti in priložnosti dela za invalide.

NSIOS je sodeloval pri organizaciji in izvedbi mednarodne konference o invalidskih podjetjih, ki jo vsako leto pripravlja Zavod invalidskih podjetij Slovenije (ZIPS).

ZIZRS je konec leta 2017 skupaj s 14 projektnimi partnerji nacionalnega projektnega partnerstva pričelo izvajati projekt »Razvoj in izvajanje prehoda mladih s posebnimi potrebami na trg dela«. Projekt sofinancirata MDDSZ in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.

6. CILJ: FINANČNO-SOCIALNA VARNOST

Opis cilja

Invalidi so izpostavljeni večjemu tveganju revščine kakor drugi ljudje, še posebno se to izraža v zadnjih letih globalne finančno-gospodarske in javno dolžniške krize na evrskem območju. Zato je treba sprejemati ustrezne ukrepe za socialno varnost, da bi zagotovili ustrezno življenjsko raven invalidov. Pri tem je treba upoštevati, da se invalidi in njihove družine ali bližnji pogosto srečujejo z višjimi stroški, ki nastanejo zaradi invalidnosti, kakor drugi ljudje.

Državne podpore, tj. storitve in denarne prejemke za invalide, bi bilo torej treba ustrezno poenotiti ali uskladiti z vrsto in stopnjo invalidnosti. Programi socialne varnosti naj vključujejo spodbude k opiranju na lastne moči in sposobnosti. Zagotavljajo naj tudi razvoj in financiranje poklicnega usposabljanja in zaposlovanja.

Ukrepi:

- 6.1 poenotenje sistema državnih podpor in olajšav, namenjenih storitvam in denarnim prejemkom za pokrivanje dodatnih stroškov zaradi invalidnosti. Sistem naj temelji predvsem na potrebah invalidov;
- 6.2 zagotavljanje dohodka in socialne varnosti tudi osebam, ki skrbijo za invalide;
- 6.3 zagotavljanje primerne minimalnega denarnega prejemka invalidom, ki živijo v ustanovi in nimajo lastnih dohodkov;
- 6.4 omogočanje daljšega porodniškega dopusta in daljšega dopusta za nego otrok invalidnim materam ali očetom;
- 6.5 zagotavljanje posebno ranljivim skupinam invalidov, npr. invalidnim ženskam, starejšim in težjim invalidom, dostop do mehanizmov za večanje socialne varnosti in zmanjšanje tveganja revščine;
- 6.6 vzpostavitev enovitega sistema dolgotrajne oskrbe, ki bo zagotavljal enako dostopnost in pravice za vse invalide.

Nosilci:

MDDSZ, MF, NSIOS, IRSSV, YHD, Zveza Sonček

Uresničevanje šestega cilja

V letu 2017 je bil sprejet *Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o kriterijih za uveljavljanje pravic za otroke, ki potrebujejo posebno nego in varstvo*. S tem pravilnikom se določajo kriteriji za opredelitev otrok, ki potrebujejo posebno nego in varstvo, sestava, delo in plačilo zdravniških komisij, ki dajejo mnenja v postopkih za uveljavljanje pravic za otroke, ki potrebujejo posebno nego in varstvo po *Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih* ter seznam težkih bolezni in stanj, ki je kot priloga sestavni del tega pravilnika. Vlada RS je v letu 2017 sprejela tudi *Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih*, v katerem se predlaga sistemska ureditev pomoči pri nakupu vinjete invalide (tudi otroke, ki potrebujejo posebno nego in varstvo) in invalidske organizacije.

NSIOS še vedno opozarja, da tveganje revščine, še bolj pa revščina sama, ostajata osrednji problem povprečnega slovenskega invalida.

7. CILJ: ZDRAVJE IN ZDRAVSTVENO VARSTVO

Opis cilja

Dostop do ustrezne zdravstvene oskrbe in zagotavljanje zdravja morata biti ena od neodtujljivih človekovih pravic. Zdravstveno varstvo je tako kakor socialno varstvo kazalec stanja ali statusa

razvoja družbe. Zdravje in zdravstveno varstvo sta temeljni človekovi pravici. Zato je treba s pravimi ukrepi zagotoviti zdravstveno varstvo vsem, ne glede na zdravstveno, socialno in ekonomsko stanje ali zmožnosti posameznika. Obenem je temeljna dolžnost vsakega posameznika varovanje zdravja in zdravega življenja. Tudi invalidi lahko s primernimi programi vzdržujejo in ustrezno obnovijo svoje zdravstveno stanje.

Invalidom se tako kakor neinvalidom z Zakonom o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju zagotavljata skrb za zdravje in zdravstveno varstvo.

Ukrepi:

- 7.1 zagotavljanje celostne in usklajene zdravstveno-socialne politike (med drugim uveljavljanje klasifikacije Svetovne zdravstvene organizacije 'International Classification of Functioning, Disability and Health');
- 7.2 spodbujanje inovativnih organizacijskih pristopov, katerih cilj je povečati prožnost zagotavljanja zdravstvene oskrbe, prilagojene potrebam invalidov;
- 7.3 zagotavljanje čim boljše dostopnosti do zdravstvenih programov in storitev ne glede na spol, obliko in stopnjo invalidnosti (npr. ZZZS financira obnovitveno rehabilitacijo);
- 7.4 spodbujanje dejavne vloge invalidov za reševanje njihovih zdravstvenih težav, podpiranje programov ozaveščanja o zdravem življenju;
- 7.5 izboljšanje sistemske ureditve glede medicinskih pripomočkov, podporne tehnologije za invalide in ljudi, ki delajo z invalidi;
- 7.6 zagotavljanje zgodnjega odkrivanja in celovite zgodnje obravnave otrok s posebnimi potrebami in njihovih družin s posebnim poudarkom na mobilnih oblikah pomoči, ki omogočajo, da otrok ostane v družini;
- 7.7 zagotavljanje celostne rehabilitacije odraslih oslepelih in slabovidnih, gluhih in naglušnih ter gluho-slepih oseb;
- 7.8 izboljšanje znanja ali vedenja osebja v zdravstvenih ustanovah o posameznih vrstah invalidnosti, da bodo invalidi ustrezno obravnavani glede na svojo invalidnost in potrebe;
- 7.9 sistematično zbiranje podatkov o zdravstvenem stanju in potrebah invalidov in otrok s posebnimi potrebami ter obstoječih mrežnih povezavah v skupnosti, pa tudi iskanje načinov prilagajanja zdravstvenih zmogljivosti dejanskim potrebam invalidov;
- 7.10 izboljšanje zagotavljanja zdravstvenih storitev za invalide, vključene v socialnovarstvene zavode in zavode za usposabljanje;
- 7.11 vzpostavitev enotnega multidisciplinarnega organa, ki bi združeval postopke ocenjevanja invalidnosti, začasne odsotnosti z dela, zaposljivosti, dolgotrajne oskrbe, poklicne rehabilitacije, prilagoditve delovnega mesta, medicinskih pripomočkov, pomoči in postrežbe drugega pri opravljanju osnovnih življenjskih potreb, zdravstvene rehabilitacije ...

Nosilci:

MDDSZ, MZ, ZPIZ, ZZZS, SOUS, NSIOS, IRSSV, YHD, Zveza Sonček

Uresničevanje sedmega cilja

Tudi v letu 2017 so bile v pripravi spremembe in dopolnitve *Pravil OZZ*. S *Predlogom sprememb in dopolnitev pravil* se zasledujejo cilji: sprememba (zastarelih) ureditev posameznih področij zaradi razvoja medicinske stroke, odprava pravnih praznin in nejasnih ureditev z natančnejšo opredelitvijo, opustitev nepotrebnih določb, uskladitev *Pravil OZZ* z zakonodajo ter odprava notranjih neskladij besedila *Pravil OZZ*.

Na Razvojnem centru za zaposlitveno rehabilitacijo URI – Soča so v letu 2017 pripravili jedrni niz za področje zaposlitvene rehabilitacije na podlagi mednarodne klasifikacije WHO ICF.

SOUS je kot zainteresirana strokovna javnost aktivno vključevala v razprave na pripravljena besedila za pripravo novega zakona o dolgotrajni oskrbi in obveznem zavarovanju za dolgotrajno oskrbo. V okviru SOUS sta bila na to temo organizirani dve srečanji in sicer konec marca in konec oktobra 2017.

8. CILJ: KULTURNO UDEJSTVOVANJE

Opis cilja

Kultura je nedvoumno ena najpomembnejših značilnosti človeka, je njegov svet, v njej se človek razvija in z njo se tudi razlikuje od drugih bitij. Kultura je ogledalo naših vrednot in našega sveta. Zato je treba z ustrežno kulturno politiko omogočiti vsem ljudem enake možnosti dostopanja do kulture in njenega sooblikovanja.

Dosedanji projekti so temeljili na Zakonu o varstvu kulturne dediščine, Zakonu o knjižničarstvu, Zakonu o uresničevanju javnega interesa v kulturi in Zakonu o medijih. S sofinanciranjem projektov in razvojem tehnične infrastrukture država prispeva k večji komunikacijski dostopnosti in večji raznovrstnosti programov, namenjenih invalidom.

Ukrepi:

- 8.1 ozaveščanje celotnega prebivalstva o kulturnih prispevkih invalidov;
- 8.2 razširjanje možnosti sofinanciranja projektov, namenjenih invalidom, iz proračunskih sredstev;
- 8.3 spodbujanje splošnih knjižnic k zagotavljanju knjig in časopisov ter avdiovizualnega in elektronskega gradiva, prilagojenega slepim in slabovidnim, gluhim in naglušnim ter osebam z motnjo v duševnem razvoju;
- 8.4 spodbujanje nastajanja društev in podobnih združenj na kulturnem področju ter spodbujanje združevanja invalidnih umetnikov;
- 8.5 sistemsko zagotavljanje financiranja in izdajanja prilagojenih časopisov (za slepe in slabovidne ter za osebe z motnjo v duševnem razvoju);
- 8.6 priprava zakonodaje, ki bo v skladu z mednarodnim pravom zagotovila, da zakoni o zaščiti intelektualne lastnine niso nerazumna ali diskriminacijska ovira za to, da kulturno gradivo ne bi bilo dostopno invalidom;
- 8.7 zagotavljanje knjig in časopisov ter avdiovizualnega in elektronskega gradiva, prilagojenega slepim in slabovidnim, gluhim in naglušnim ter osebam z motnjo v duševnem razvoju, v splošnih knjižnicah;
- 8.8 uvrstitev knjižnice za slepe in slabovidne v državno shemo knjižnic, tako pa zagotovitev, da država sistemsko financira njeno delovanje;
- 8.9 spodbujanje sodelovanja med invalidskimi organizacijami, kulturno-umetniškimi skupinami in umetniki invalidi posamezniki pri kulturni in umetniški ustvarjalnosti na lokalni, državni, meddržavni, evropski in mednarodni ravni;
- 8.10 povečanje števila digitaliziranih in spletno dostopnih vsebin, prilagojenih potrebam pripadnikov različnih skupin invalidov.

Nosilci:

MK, NSIOS, IRSSV, YHD, Zveza Sonček

Uresničevanje osmega cilja

Po podatkih MK so tudi v letu 2017 potekale številne dejavnosti na področju kulture, povezane predvsem s kulturno dostopnostjo in udejstvomanjem (npr. izvajanje kulturnih projektov na področju knjižnične dejavnosti, avdiovizualnih vsebin, glasbene, gledališke in vizualne umetnosti idr., realizacija radijskih in televizijskih oddaj, pri katerih so posebno pozornost namenili vsebinam, povezanim z

invalidsko problematiko, tolmačenje in podnaslavljanje vsebin, bralne in koncertne uprizoritve dramskih del ipd.).

V Arhivu Republike Slovenije (ARS) pa so v letu 2017 izvedli analize dobrih praks prilagoditev arhivskih gradiv za ranljive skupine (invalidi). Prilagoditve različnih tipov arhivskih gradiv (vključno z digitalizacijo z OCR, pretvorbo v brajico ali zvok, pretvorbo zvoka v tekst, tolmačenje npr. filmskega gradiva v slovenski znakovni jezik, izdelavo kopij in replik ipd.) so pričeli izvajati v letu 2018.

9. CILJ: ŠPORT IN PROSTOČASNE DEJAVNOSTI

Opis cilja

Osnovni namen športnih in prostočasnih dejavnosti je: kar najbolj dvigniti psihosomatski status, preventiva, ohranjanje in izboljšanje zdravstvenega stanja, učinkovit počitek in okrevanje, vsebinsko in kulturno bogato izkoriščanje prostega časa. Športne in prostočasne dejavnosti so poleg dobrega učinka na zdravje tudi pomemben dejavnik pri zaviranju in preprečevanju nadaljnjih bolezni.

Zagotavljati je treba uresničevanje ukrepov, ki bodo invalidom pri športu in prostočasnih dejavnostih dajali enake možnosti in izboljšanje kakovosti življenja. Zato jim je treba omogočiti tudi dostop do krajev, v katerih potekajo športne in prostočasne dejavnosti. Šport in prosti čas morata postati sestavni del rehabilitacije invalida, ne glede na vrsto in stopnjo njegove invalidnosti, starost ali raven telesne zmogljivosti, saj je rekreacijo treba prilagajati njegovim posebnim potrebam.

Ukrepi:

- 9.1 uvajanje védenja o posebnostih športa invalidov v izobraževalne programe strokovnih športnih strokovnjakov, tako pa zagotoviti kakovostno športno vzgojo za invalide;
- 9.2 dostopnost športnih objektov invalidom, ki se ukvarjajo s športom, in invalidom, ki športne prireditve obiskujejo kot gledalci (vhod, sanitarije, oznake, informacije in komunikacije);
- 9.3 spodbujanje rekreativnih dejavnosti v invalidskih organizacijah in drugih društvih, primernih vrsti ali stopnji invalidnosti in starosti invalida;
- 9.4 učenje športnih elementov naj postane sestavni del izobraževanja in rehabilitacije vseh invalidov;
- 9.5 spodbujanje izvajanja panožnih športnih tekmovanj za vse invalide na ravni države (v šolskem sistemu);
- 9.6 statusno/pravno izenačevanje športnikov in športnikov invalidov (kategorizacija, bonitete ...).

Nosilci:

MIZŠ, NSIOS, IRSSV, YHD, Zveza Sonček

Uresničevanje devetega cilja

Konec maja 2017 je bil sprejet nov *Zakon o športu (ZŠpo-1)*, ki določa krovno organizacijo za šport invalidov, katera imenuje člana Strokovnega sveta RS za šport in člana akreditacijske komisije za programe usposabljanj v športu ter je pristojna za pripravo in organiziranje programov usposabljanja za šport invalidov. V zakonu je prvič v RS Sloveniji določena ZŠIS-POK kot krovna organizacija za področje športa invalidov, prav tako pa so v novem zakonu vse pravice športnikov invalidov in neinvalidov izenačene.

10. CILJ: VERSKO IN DUHOVNO ŽIVLJENJE

Opis cilja

Verska svoboda posameznika je kot svoboda vesti urejena v 41. členu Ustave RS ter zagotavlja pravico vsakega posameznika do svobodnega izpovedovanja vere in drugih opredelitev v zasebnem in javnem življenju. Invalidi pa se navkljub svobodi izražanja, ki je ustavno opredeljena, zaradi številnih ovir s težavo udeležujejo verskega in duhovnega življenja ter vključujejo vanj.

Zato so potrebni ukrepi, ki jim bodo omogočali enakopravno udeležbo v verskem in duhovnem življenju. Pri tem je treba zagotavljati, da se lahko vključujejo v verske in duhovne skupnosti v svojih lokalnih skupnostih ali širšem okolju.

Ukrep:

10.1 omogočanje trajne duhovne oskrbe invalidom, ki to želijo, posebno tistim, ki so negibljivi v trajni negovalni oskrbi v domačem ali drugem okolju ali institucijah, z obiski verskega delavca ali drugega duhovnega vodje registrirane verske skupnosti po lastni izbiri.

Nosilci:

MK

Uresničevanje desetega cilja

Na Uradu Republike Slovenije za verske skupnosti (MK) so sporočili navajajo, da država ne zagotavlja trajne verske duhovne oskrbe invalidom. Versko duhovno oskrbo prebivalcev Republike Slovenije zagotavljajo verske skupnosti, na uradu pa menijo, da bi versko duhovno oskrbo invalidov nemara lahko usklajeval javni uslužbenec. Po zgledu ureditve primerljive dejavnosti bi bila za ureditev tega vprašanja najprimernejša sprememba *Zakona o verski svobodi* in uveljavitev pravilnika resornega ministrstva.

Društvo Malteška pomoč Slovenija je v letu 2017 nadaljevalo s projektom *Cerkev, prijazna invalidom*. V okviru projekta je bila ocenjena dostopnost 6 stolnih cerkva in 6 cerkva v osrednjih romarskih središčih po Sloveniji, poleg tega pa je bilo izvedenih 6 delavnic namenjenih ozaveščanju in izobraževanju mladih o invalidnosti.

11. CILJ: SAMOORGANIZIRANJE INVALIDOV

Opis cilja

Invalidi se samoorganizirajo v invalidskih organizacijah in drugih oblikah. V invalidske organizacije se prostovoljno združujejo interesno povezani invalidi in njihovi zakoniti zastopniki, da ugotavljajo, zagovarjajo in zadovoljujejo posebne potrebe invalidov ter zastopajo njihove interese. Cilji delovanja invalidskih organizacij za doseganje kakovosti življenja invalidov so:

- uveljavljanje človekovih pravic invalidov,
- opozarjanje na načelo nediskriminacije invalidov,
- spodbujanje vključenosti invalidov v družbeno življenje,
- prispevanje k ozaveščanju javnosti,
- sodelovanje pri preprečevanju in odpravljanju ovir itd.

Pri zastopanju interesov posameznih in skupnih vsebin invalidov je treba invalidskim organizacijam, v skladu z Zakonom o invalidskih organizacijah, zagotavljati krepitev stalne svetovalne in predstavniške vloge na državni, regionalni in lokalni ravni. Zakon opredeljuje tudi vlogo nacionalnega sveta invalidskih organizacij.

S sistemskimi zakonskimi in podzakonskimi ukrepi je treba za delovanje invalidskih organizacij zagotavljati trajna, zadostna in neodvisna sredstva za izvajanje posebnih socialnih programov in njihove razvojne naložbe.

Ukrepi:

- 11.1 razvijanje vloge invalidskih organizacij s trajnim, stabilnim, zadostnim in neodvisnim financiranjem iz Fundacije za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij ter drugih virov;
- 11.2 ureditev pravnega statusa in zagotavljanje sofinanciranja delovanja nacionalnega sveta invalidskih organizacij po zgledu financiranja Evropskega invalidskega foruma;
- 11.3 izpopolnjevanje meril in pogojev za dodelitev statusa reprezentativnosti invalidskih organizacij ter občasno preverjanje izpolnjevanja teh pogojev;
- 11.4 izpopolnjevanje meril in pogojev za programsko financiranje IO.

Nosilci:

MDDSZ, NSIOS, IRSSV, YHD, Zveza Sonček

Uresničevanje enaistega cilja

Pri NSIOS so v okviru tega cilja, tudi v letu 2017 različne deležnike redno opozarjali na nujnost doslednega spoštovanja obveznosti o temeljitem posvetovanju s predstavniki invalidov v vseh procesih odločanja o zadevah, ki zadevajo invalide. Podobno naj bi zahtevala tudi *Resolucija o normativni dejavnosti*, vendar se še vedno dogaja, da mora NSIOS odločevalce posebej opozarjati na obveznost posvetovanja. Drugi del te težave pa je enosmernost komunikacije v primerih, ko je ta obveznost spoštovana samo formalno. Ob tem je NSIOS opozarjal tudi na določbe *Zakona o ratifikaciji Konvencije o pravicah invalidov* in *Izbirnega protokola h Konvenciji o pravicah invalidov*.

12. CILJ: NASILJE IN DISKRIMINACIJA

Opis cilja

Poleg fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja in zanemarjanja ali zlorabe, čemur so invalidi večkrat izpostavljeni, se kot nasilje šteje tudi vsako diskriminacijsko razlikovanje zaradi invalidnosti ter izključevanje ali omejevanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin na vseh področjih življenja. Invalidi so ravno zaradi svojih posebnih ovir, ki so posledica gibalnih, senzornih ali komunikacijskih okvar in motenj v duševnem razvoju, zelo ranljiva skupina, ki je bolj kakor druge izpostavljena vsem oblikam nasilja in diskriminacije. Nasilje se lahko dogaja v družini in v institucijah.

Pomoč države, lokalnih skupnosti in socialnih mrež nevladnega sektorja je zato nujno potrebna. Varstvo osebne nedotakljivosti mora biti invalidom zagotovljeno tudi pri prisilni hospitalizaciji in neprostoVOLjnem zdravljenju. Posebno pozornost pri uresničevanju tega cilja je treba usmeriti na ženske, starejše in otroke, saj so ti še posebno izpostavljeni nasilju in diskriminaciji v družbi.

Ukrepi:

- 12.1 ozaveščanje invalidov o njihovih pravicah in možnostih ukrepanja ob morebitnih zlorabah in nasilju, tudi z zagotavljanjem priročnikov o odkrivanju in preprečevanju nasilja nad invalidi v invalidom prilagojeni obliki;
- 12.2 opozarjanje javnosti na nasilje in zlorabe (posebno na nasilje nad invalidnimi otroki, invalidnimi ženskami in starimi invalidi);
- 12.3 ozaveščanje in preprečevanje šikaniranja na delovnem mestu zaradi invalidnosti;
- 12.4 zagotavljanje izobraževanja za strokovne delavce o prepoznavanju zlorab, preprečevanju nasilja in ukrepanju;

- 12.5 zagotavljanje programov in storitev za pomoč invalidom in njihovo samopomoč glede odkrivanja, razreševanja in preprečevanja nasilja nad njimi;
- 12.6 zagotavljanje prepovedi zdravstvenih ali znanstvenih poskusov na invalidih brez njihove prostovoljne in zavestne privolitve;
- 12.7 zbiranje statističnih podatkov o nasilju in diskriminaciji nad invalidi.

Nosilci:

MK, MDDSZ, MNZ, NSIOS, IRSSV, YHD, Zveza Sonček

Uresničevanje dvanaajsteqa cilja

IRSSV je v letu 2017 zaključil raziskavo o nasilju nad invalidi. Glede na podatke opravljene ankete rezultati izvedene raziskave kažejo, da imajo izkušnje z nasiljem tako moški kot ženske. Ker anketa ni bila izvedena na reprezentativnem vzorcu invalidov, ni mogoče reči, da se ugotovitve nanašajo na celotno populacijo invalidov v Sloveniji. Na podlagi podatkov CSD in izvajalcev JSVP se kaže nekoliko drugačna slika, saj so CSD v letu 2016 med invalidi, žrtvami nasilja, obravnavali 68 % žensk, izvajalci JSVP pa poročajo, da ženske predstavljajo kar 95 % invalidov, žrtev nasilja, ki jim nudijo pomoč. Ta podatek ni presenetljiv, saj so ti programi večinoma namenjeni ženskam, žrtvam nasilja (na primer Materinski domovi, Varne hiše). Na vprašanje ali med invalidi, žrtvami nasilja prevladujejo ženske, se torej ne da jasno odgovoriti, saj anketa ni bila izvedena na reprezentativnem vzorcu invalidov. Možno pa je reči, da se nasilje nad invalidi vrši tako nad ženskami kot nad moškimi, pri slednjih pa je še v večji meri prikrito kot pri ženskah. Najpogostejši povzročitelj fizičnega in spolnega nasilja nad invalidi (po podatkih ankete) je partner/mož (slabih 23 %) oziroma bivši partner/bivši mož (dobrih 19 %). Glavni povzročitelji fizičnega in spolnega nasilja nad ženskami so (bivši) partnerji, nad moškimi pa starši. Glede na ekonomsko nesamostojnost kot dejavnika tveganja za nasilje IRSSV ugotavlja, da tisti, ki so ekonomsko bolj nesamostojni v smislu brezposelnosti ali nezmožnosti za delo, niso izpostavljeni večjemu tveganju za nasilje. Na vprašanje, ali so invalidi, ki imajo nizke mesečne prejemke bolj izpostavljeni nasilju kot drugi, pa je odgovor pritrdilen. IRSSV ob tem izpostavlja tudi problem pomanjkanja podatkov o razširjenosti nasilja nad invalidi, ki lahko vodi v napačne sklepe o »neobstoju« potreb po pomoči invalidom, ki se soočajo z nasiljem.

13. CILJ: STARANJE Z INVALIDNOSTJO

Opis cilja

Nekateri z invalidnostjo živijo vse svoje življenje, druge prizadene šele proti koncu življenja, oboji pa imajo skupno starost in invalidnost ter mnogokrat neenakopravne življenjske, delovne in druge pogoje. Staranje prebivalstva se tudi v Republiki Sloveniji občutno povečuje in zato, tako kot v drugih državah Evrope, zaseda pomembno mesto v državni politiki pri zagotavljanju ustreznih možnosti za starajoče se prebivalstvo.

Zato je treba sprejemati ustrezne in učinkovite ukrepe, s katerimi bi država omogočila starejšim in starajočim se invalidom doseganje in ohranjanje največje mogoče samostojnosti ter polno vključenost in sodelovanje na vseh področjih življenja. Treba je krepiti medsebojno pomoč in medgeneracijsko sodelovanje. Organizirati, krepiti in širiti moramo storitve v zvezi z zdravjem, zaposlovanjem, izobraževanjem in socialnim varstvom, vključno s celovito rehabilitacijsko storitvijo in storitvami socialnih služb.

S tem pa je povezano zagotavljanje in uresničevanje ukrepov, ki bodo vzpostavili ustrezno institucionalno varstvo ali pomoč na domu, spodbujali samopomoč in podporo družine ter ne nazadnje zagotovili usposabljanje strokovnim delavcem. Pri tem pa morajo usklajeno delovati država, stroka in nevladne organizacije.

Ukrepi:

- 13.1 ozaveščanje o staranju ter spodbujanje spoštovanja pravic in dostojanstva starejših, predvsem z bojem proti stereotipom in predsodkom;
- 13.2 vključevanje izobraževalnih vsebin o potrebah starejših in invalidov v programe, ki izobražujejo za poklice v zdravstvu in socialnem varstvu, ter ponuditi dodatno izobraževanje za strokovno osebje v domovih za starejše, rehabilitacijskih centrih in drugih zavodih;
- 13.3 gradnja primernih bivalnih prostorov za starejše in starajoče se invalide, ki so lokacijsko bližje urbanemu okolju;
- 13.4 zagotavljanje starejšim invalidom, ki živijo v ustanovah, spoštovanje njihove zasebnosti in sodelovanje pri odločitvah, ki se nanašajo na življenjske razmere v ustanovi;
- 13.5 zagotavljanje socialne varnosti za starejše in starajoče se invalide, tudi programov za zmanjševanje tveganja revščine ter financiranje in vzpostavitev služb, katerih namen je skrb za osebe v njihovem običajnem okolju;
- 13.6 ureditev strokovne pomoči na centrih za socialno delo (poseben koordinator) za starejše in starajoče se invalide ter vzpostavitev instituta spremljevalca in zagovornika na lokalni ravni, ki bi bil v pomoč pri urejanju različnih zadev ter pri preprečevanju nasilja in zlorab, pa tudi pri ukrepanju ob njunem morebitnem pojavu;
- 13.7 zagotavljanje zdravstvenih storitev, ki jih starejši (invalidi) zaradi starostnih težav in invalidnosti najpogosteje potrebujejo;
- 13.8 spodbujanje medgeneracijskih oblik sodelovanja, prostovoljstva in javnih del za pomoč starejšim in starajočim se invalidom;
- 13.9 spodbujanje delovanja organizacij, ki zastopajo starejše in starajoče se invalide, na mednarodni, državni, regionalni in lokalni ravni;
- 13.10 zagotavljanje pravnega varstva starejšim, ki postanejo invalidi.

Nosilci:

MDDSZ, MZZ, SOUS, NSIOS, ZDUS, IRSSV, YHD, Zveza Sonček

Uresničevanje trinajstega cilja

Tudi v letu 2017 je potekal *Program Starejši s prostovoljnim delom za večjo kvaliteto lastnega življenja in življenja vrstnikov - vključevanje starejših v aktivnosti pomoči starejšim na domu* (skrajšano "Starejši za starejše"), katerega nosilka je ZDUS, sofinancira pa ga MDDSZ. Izvajajo ga društva upokojencev iz celotne Slovenije. MDDSZ vsako leto sofinancira tudi Festival za 3. življenjsko obdobje. V ZDUS tudi spodbujajo medgeneracijsko sodelovanje z ustanavljanjem medgeneracijskih centrov, v katerih se družijo otroci, mladi in starejši, ki si izmenjujejo svoja znanja in veščine.

Na podlagi četrtega odstavka 27. člena Zakona o izenačevanju možnosti invalidov (Uradni list RS, št. 94/10, 50/14 in 32/17) je Vlada Republike Slovenije na . . . seji dne . . . sprejela naslednji sklep:

Vlada Republike Slovenije je sprejela poročilo o izvajanju Akcijskega programa za invalide 2014 – 2021 za leto 2017.

mag. Lilijana KOZLOVIČ
GENERALNA SEKRETARKA

Prejmejo:

- Ministrstvo za finance, Župančičeva 3, Ljubljana,
- Ministrstvo za notranje zadeve, Štefanova 2, Ljubljana,
- Ministrstvo za javno upravo, Tržaška 21, Ljubljana
- Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Masarykova 16, Ljubljana,
- Ministrstvo za zdravje, Štefanova 5, Ljubljana,
- Ministrstvo za kulturo, Maistrova ulica 10, Ljubljana,
- Ministrstvo za infrastrukturo, Langusova 4, Ljubljana,
- Ministrstvo za okolje in prostor, Dunajska 47, Ljubljana,
- Ministrstvo za zunanje zadeve, Prešernova cesta 25, Ljubljana,
- Ministrstvo za pravosodje, Župančičeva 3, Ljubljana,
- Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, Kotnikova 5, Ljubljana,
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Kotnikova 28, Ljubljana in
- Služba Vlade RS za zakonodajo, Mestni trg 4, Ljubljana.